

Uppföljning av implementering av Göteborgs stads riktlinje för inköp och upphandling

Miljö- och klimatnämnden 2024

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
2	Frågeställningar	4
2.1	Implementeringsprocessen	4
2.2	Organisering	5
2.3	Hållbarhet	5
2.4	Stödjande processer	7
2.5	Avsteg från processer	8
2.6	Utmaningar för implementering	9

1 Inledning

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade om Inköps- och upphandlingspolicy år 2004 (numera riktlinje). Det styrande dokumentet har genom åren reviderats till följd av lagändringar och beslut i kommunfullmäktige. År 2022 fastställdes nu gällande riktlinje för inköp och upphandling, av Kommunfullmäktige (KF 2022-05-19 § 11). Senaste revideringen, redaktionellt på delegation, skedde 2023-12-22. Det är av vikt att säkerställa att denna uppdaterade riktlinje tagits emot och implementerats.

Riktlinjen, samt stödjande processer och vägledande information om inköps- och upphandlingsarbete i staden finns på Göteborgs stads intranät, Digitala navet.

Uppdrag

Inköps- och upphandlingsnämnden har i Kommunfullmäktiges budget för 2024 tilldelats ett uppdrag att i samverkan med kommunstyrelsen följa upp implementeringen av riktlinjen för inköp och upphandling i nämnder och bolagsstyrelser.

Uppdraget verkställas genom denna enkät i Stratsys. Resultatet/enkätsvaren kommer att sammanställas och analyseras i en rapport.

Syfte med riktlinjen

Syftet med riktlinjen är att säkerställa att anskaffning av varor, tjänster och entreprenader sker med rätt kvalitet och till rätt kostnad. Syftet är också att staden aktivt använder möjligheterna att genom inköp och upphandling bidra till hållbar utveckling både lokalt och globalt. Vidare ska riktlinjen underlätta för stadens uppföljning av inköp och leverantörer. Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser har att följa riktlinjen. Delägda bolag där Göteborgs Stad är majoritetsägare är också skyldiga att förhålla sig till denna riktlinje.

Av riktlinjen framgår att all anskaffning av varor, tjänster och entreprenader ska baseras på en helhetssyn där stadens gemensamma bästa har företräde framför enskilt verksamhetsintresse. Nämnder och styrelser har således ett stort ansvar för att säkerställa rätt kompetens och förutsättningar för delaktighet och följsamhet finns. Hur en förvaltning eller bolag valt att organisera sitt arbete med inköp och upphandling är således avgörande för att främja och stärka följsamhet till stadens riktlinje. Det ska i varje förvaltning/bolag finnas en ändamålsenlig organisation med till exempel ledande befattning med ansvar för inköp och upphandlingsfrågor och utsedda beställare med tydligt mandat över vilka varor eller tjänster som får beställas.

2 Frågeställningar

2.1 Implementeringsprocessen

Implementering av en riktlinje innebär att det i inledningen beskrivna syftet genomsyrar organisationens processer kring inköp och upphandling. Att rutiner för att stötta processerna finns, är kända samt följs.

Uppföljningsfrågor	Svar och kommentar
I hur hög grad bedömer ni att er förvaltning/bolag implementerat riktlinjen?	 I hög grad
<i>Vägledning för bedömning:</i> · I liten grad = det finns i organisationen framtagna rutiner för inköp och upphandling. · I viss grad = riktlinjen är känd och ni säkerställer följsamhet till organisationens framtagna rutiner. · I hög grad = det finns dokumenterade rutiner och fastställda ansvarsområden i enlighet med riktlinjens alla delar. · Helt och hållet = riktlinjens alla delar är implementerade i ordinarie styrprocesser avseende inköp och upphandling.	
I hur hög grad har implementeringen skett genom ett aktivt agerande?	 I hög grad Sedan en längre tid har förvaltningen en relativt centraliserad inköpsprocess med få personer med beställarbehörighet. Detta understödjer en tydlig ansvarsfördelning samt att involverade personer har en hög kännedom om riktlinjer och rutiner. Inköpsprocessen startar med att verksamheten beskriver det aktuella behovet i en inköpsblankett. Därefter sker kvalitetssäkring och inköp eller upphandling utefter gällande riktlinjer och rutiner.
<i>Vägledning för bedömning</i> · I liten grad = information har getts om riktlinjen. · I viss grad = de rutiner som tagits fram har fastställts som styrande dokument. · I hög grad = förvaltningen/bolaget har en dokumenterad och beslutad ansvarsfördelning för följsamhet till riktlinjen. · Helt och hållet = varje förändringssteg som riktlinjen genererat har hanterats samt beslutats om för att främja att riktlinjen är förankrad och genomsyrar inköps- och upphandlingsarbetet. <i>Svarar ni något av alternativ 3–5, vänligen beskriv, i kommentarsfältet, era rutiner alternativt återge vid vilket/vilka möten beslut fattats.</i>	

2.2 Organisering

Implementering av en riktlinje kan innebära att organisationen behöver förändras för att följsamhet ska komma till stånd.

Uppföljningsfrågor	Svar och kommentar
I hur hög grad har er organisation påverkats av implementeringen?	 I viss grad Förvaltningen har löpande utvecklat arbetssätt och rutiner vilket har betytt att implementering av stadens riktlinje inte i sig har inneburit någon större ändring.
Vägledning för bedömning: · I liten grad = olika ansvar har definierats. · I viss grad = nya roller har behövt definieras samt organiseras. · I hög grad = nya rutiner har genererat ny ansvarsfördelning som har påverkat hur förvaltningen/bolaget är organiserat. · Helt och hållet = styrningen av inköp och upphandling har genom implementeringen av riktlinjen blivit mer synlig och beslut- och ansvarsnivåer är fastställda för all verksamhet.	
Finns det en utsedd ansvarig för inköp och upphandlingsfrågor i ledande befattning, med ansvar för hela förvaltningens/bolagets inköpsprocess på strategisk, taktisk och operativ nivå?	 Ja
Vägledning för bedömning: Svara endast ja om det finns utsedd ansvarig på alla tre nivåerna; strategisk, taktisk och operativ.	
Finns det en beslutad och dokumenterad ansvarsfördelning för förvaltningens/bolagets inköpsprocess på strategisk, taktisk och operativ nivå?	 Ja Chefer tar beslut enligt delegationsordning. Ansvarsfördelning är dokumenterad i äldre direktörsbeslut, det dock finns behov att uppdatera denna.
Vägledning för bedömning: Om ja, notera i kommentarsfältet när och i vilket forum beslutet fattades. Om nej, beskriv, i kommentarsfältet, er lösning för en säker och korrekt inköpsprocess.	

2.3 Hållbarhet

Staden ska aktivt använda inköp och upphandling som verktyg för att positivt bidra till en hållbar utveckling och minimera negativ påverkan från varor och tjänster sett till hela livsrytmen. Hållbar utveckling består av tre dimensioner som samspelar och stödjer varandra; social hållbarhet, ekologiska hållbarhet och ekonomisk hållbarhet.

Uppföljningsfrågor	Svar och kommentar
I vilken grad har Social hållbarhet implementerats i och genomfört ert inköps- och upphandlingsarbete?	 I viss grad Vid varje inköp och upphandling övervägs social hållbarhet utifrån varan/tjänstens art. Förvaltningen använder möjligheten att det i vissa avtal finns möjlighet att ställa särskilda krav om social hållbarhet samt möjlighet att aktivt välja upphandling riktad till särskilt socialt ansvarstagande företag.
Vägledning till bedömning: För att bidra till ökad social hållbarhet ska arbetstagares rättigheter beaktas och värnas, till exempel genom att ställa och följa upp arbetsrättsliga villkor när det är behövligt. Göteborg är en Fairtrade City vilket innebär att etisk och rättvis handel ska främjas genom inköp och upphandlingar. På ett lokalt plan ska inköp bidra till social hållbarhet genom att sysselsättningskrav ställs i lämpliga	

Uppföljningsfrågor	Svar och kommentar
	<i>upphandlingar och personer som står långt från arbetsmarknaden därmed bereds jobb hos stadens leverantörer. Produkter och tjänster som ska användas av fysiska personer ska vara tillgängliga för alla som har behov av dem. Tillgänglighetskrav enligt principen om universell utformning ska därför tillämpas när det är relevant. Principen innebär att produkter och tjänster utformas för att så många som möjligt ska kunna nyttja dem utan behov av anpassning eller specialutformning.</i> <i>Utifrån ovan beskrivning, bedöm i hur stor grad ert inköps- och upphandlingsarbete genomsyras av denna dimension samt beskriv i kommentarsfältet på ett kortfattat sätt hur det märks. Exemplifiera gärna.</i>
I vilken grad har Ekologisk hållbarhet implementerats i och genomsyrat ert inköps- och upphandlingsarbete?	 I hög grad Ekologisk hållbarhet är högt prioriterat vid miljöförvaltningens inköp och upphandlingar. Inköpare väljer alltid i första hand miljö- och rättvisemärkta produkter. Vid inköp sker stor grad av samordning av transporter för att minimera klimatavtrycket. Vid inredning av det renoverade kontoret har en mycket hög grad av återbruk uppnåtts.
	<i>Vägledning till bedömning:</i> <i>Ekologisk hållbarhet betyder bland annat att klimatpåverkan från inköp behöver minska mycket kraftigt och i snabb takt. Det innebär i sin tur att de totala inköpen måste minska och det är därför viktigt att varje verksamhet har tydliga inköpsrutiner där varje inköp behovsprövas. Cirkulära lösningar ska eftersträvas, relevanta miljökrav ska ställas och följas upp och upphandlingar kan utformas för att främja innovation och nya lösningar. Att göra inköp och upphandling efter den cirkulära ekonomins principer innebär att uttaget av råvaror, framförallt fossila och ändliga, ska minimeras, och att material som köps in ska ingå i ett giffritt kretslopp. Att i större utsträckning dela på produkter genom att låna, hyra eller anlita tjänster är en central del av den cirkulära ekonomin.</i> <i>Utifrån ovan beskrivning, bedöm i hur stor grad ert inköps- och upphandlingsarbete genomsyras av denna dimension samt beskriv i kommentarsfältet på ett kortfattat sätt hur det märks. Exemplifiera gärna.</i>
I vilken grad har Ekonomisk hållbarhet implementerats i och genomsyrat ert inköps- och upphandlingsarbete?	 Helt och hållet Totalkostnadsperspektivet är en viktig utvärderingsfaktor i samtliga inköp- och upphandlingar. I de fall ramavtalsleverantörer väljs så är leverantören redan kontrollerad av Inköp- och upphandling. Knutet till vissa ramavtal finns också uppföljningsverktyg för att genomföra detaljerade kontroller av att leverantören faktiskt är seriös. Vid direktupphandlingar görs alltid kreditkontroll. I övrigt gör olika typer av stickprovskontroller.
	<i>Vägledning för bedömning:</i> <i>Att beakta det ekonomiska perspektivet för hållbar utveckling innebär såväl att hänsyn tas till verksamhetens och stadens ekonomiska ramar vid inköp, som att säkerställa att det som köps in blir ekonomiskt fördelaktigt ur ett totalkostnadsperspektiv. Dessutom ska inköpens påverkan på leverantörsmarknaden och andra intressenter beaktas. Särskilt ska risker för osund konkurrens, fusk och oegentligheter undvikas. Sund konkurrens leder till att seriösa aktörer kan konkurrera på lika villkor samtidigt som välfärden ökar. Osund konkurrens förebyggs bland annat genom att kontrollera leverantörens seriositet, ha kontroll över leverantörskedjan, agera affärsmässigt och enligt riktlinjen för inköp och upphandling, samt genom att följa upp ställda krav i upphandlingen.</i> <i>Utifrån ovan beskrivning, bedöm i hur stor grad ert inköps- och upphandlingsarbete genomsyras av denna dimension samt beskriv i kommentarsfältet på ett kortfattat sätt hur det märks. Exemplifiera gärna</i>

2.4 Stödjande processer

För att underlätta implementering av och följsamhet till riktlinjen tillhandahålls processtöd av Inköps- och upphandlingsförvaltningen.

Uppföljningsfrågor	Svar
Följer ni processen för Direktupphandling?	☒ Ja
<i>Vägledning för bedömning: Svara ja eller nej på om ni följer denna process. Era svar kommer sedan i nästa fråga kunna kommenteras genom olika graderingar.</i>	
Följer ni processen för Planera inköp?	☒ Ja
<i>Vägledning för bedömning: Svara ja eller nej på om ni följer denna process. Era svar kommer sedan i nästa fråga kunna kommenteras genom olika graderingar.</i>	
Följer ni processen för Köpa in?	☒ Ja
<i>Vägledning för bedömning: Svara ja eller nej på om ni följer denna process. Era svar kommer sedan i nästa fråga kunna kommenteras genom olika graderingar.</i>	
Följer ni processen för Beställa och betala?	☒ Ja
<i>Vägledning för bedömning: Svara ja eller nej på om ni följer denna process. Era svar kommer sedan i nästa fråga kunna kommenteras genom olika graderingar.</i>	
Följer ni processen för Kategoristyrning?	☒ Ja
<i>Vägledning för bedömning: Svara ja eller nej på om ni följer denna process. Era svar kommer sedan i nästa fråga kunna kommenteras genom olika graderingar.</i>	
I hur hög grad har er förvaltning följsamhet till tillhandahållna processer?	☒ Helt och hållet
<i>Vägledning för bedömning:</i>	
· Inte alls = vi förhåller oss varken till riktlinjen eller tillhandahållna processer · I liten grad = vi har skapat egna rutiner som liknar de processer som tillhandahålls av Inköps- och upphandlingsförvaltningen · I viss grad = de processer vi kryssat Ja följer vi · I hög grad = vi följer ovan ja-kryssade processer samt har rutiner som liknar de processer vi inte kryssat ja på · Helt och hållet = vi har implementerat riktlinjen fullt ut och har anpassat vår organisation i enlighet med samtliga av ovanstående processer	
Uppföljning ska ske på ingångna avtal och inköp. För uppföljning finns ingen framtagna gemensam process i staden. Hur säkerställer ni i er inköpsorganisation uppföljning i enlighet med ansvaret som kontroll och uppföljning i riktlinjen påvisar?	Förvaltningen följer de rekommendationer som gäller för respektive ramavtal. Vid direktupphandling eller upphandling följer vi upp leverantörens och kontrollerar med hjälp av stadens verktyg. Därutöver görs inleveranskontroller av mängd och kvalitet löpande.

Kategoristyrning är en metod/process som är angelägen för hela staden. Hur ser er delaktighet ut i pågående kategoristyrningsarbete?	 I liten grad
<i>Vägledning för bedömning:</i> · <i>Inte alls</i> = vi är inte delaktiga trots att vi blivit tillfrågade · <i>I liten grad</i> = vi känner till metoden men vi har aldrig tillfrågats att delta i ett kategoristyrningsarbete · <i>I viss grad</i> = vi är berörda av pågående kategoristyrningsarbete men deltar endast ibland · <i>I stor grad</i> = vi är aktivt deltagande i kategoristyrningsarbetet och driver aktiviteter inom ramen för Kategoriarbetet · <i>Helt och hållet</i> = vi både deltar och implementerar aktivt. Stadens beslutade kategoriplaner är väl kända för de som berörs i vår organisation och är implementerade eller under implementering i vår organisation. Beskriv i kommentarfältet anledning om ni svarat "Inte alls", och beskrivet exempel om ni svarat "I hög grad".	

2.5 Avsteg från processer

I Riktlinjen för inköp och upphandling omnämns avsteg på tre ställen. Avsteg kan således ske, men ska hanteras i särskild ordning. De avsteg som omnämns berör riktlinjen i sin helhet, stadens modell för Social hänsyn samt stadengemensamma ramavtal eller dynamiska inköpssystem.

Uppföljningsfrågor	Svar och kommentar
I hur hög grad har ni en dokumenterad process för hur avsteg i er organisation ska hanteras?	 Helt och hållet Den chef som ansvarar för inköpet dokumenterar på särskild blankett orsaken till att man behöver göra avsteg. Inköpssamordnare skriver en rekommendation baserad på en helhetsbedömning, varefter beslut tas. Vid avvikelse från ramavtal krävs alltid direktörsbeslut. Vid övriga avvikelser tas beslut enligt delegationsordningen. Avsteg från ramavtal inrapporteras på särskild blankett till Inköp- och upphandlingsförvaltningen.
<i>Vägledning för bedömning:</i> · <i>I liten grad</i> = vi skickar till Inköps- och upphandlingsförvaltningen om vi handlar utanför avtal · <i>I viss grad</i> = vi har definierat vad som bedöms som skäl för avsteg · <i>I hög grad</i> = vi har både definierat vad som bedöms som skäl för avsteg och vem som kan ta beslut om avsteg · <i>Helt och hållet</i> = vi har en dokumenterad och beslutad process som anger skäl för avsteg och vem som kan ta beslut om avsteg Beskriv i kommentarsfältet hur er rutin för avsteg ser ut, samt vem eller vilken roll som har mandat att fatta beslut om avsteg i er organisation och vilka avsteg gäller det.	
Har ni gjort avsteg från riktlinjen?	 Vi har inte gjort avsteg
<i>Vägledning för bedömning:</i> Om ni svarar att ni gjort avsteg från att följa riktlinjen, skriv i kommentarsfältet om avsteget föregåtts av beslut i kommunstyrelsen.	
Har ni gjort avsteg från stadens modell för Social hänsyn?	 Vi har inte gjort avsteg
<i>Vägledning för bedömning:</i> Om ni svarat att ni gjort avsteg, beskriv i kommentarsfältet, genom konkreta exempel på när avsteg skett.	

Gör ni avsteg från stadengemensamma ramavtal eller dynamiska inköpssystem?	 Vi har gjort avsteg Vid ett tillfälle gjort avsteg på grund av forskningsklausulen i Lagen om offentlig upphandling.
Vägledning för bedömning: Om ni svarar att ni gjort avsteg, skriv i kommentarsfältet vilka skäl som angetts vid avsteg och om rutin finns att informera Inköps- och upphandlingsnämnden.	

2.6 Utmaningar för implementering

Om det inte fattats beslut om avsteg från riktlinjen ska den implementeras och följas.

Uppföljningsfrågor	Svar och kommentar
I hur hög grad upplever ni utmaningar för att kunna implementera riktlinjen helt och hållet?	 I liten grad Miljöförvaltningen har en liten och centraliserad inköpsfunktion som underlättar regelefterlevnad och dialog.
Vägledning till bedömning: Utmaningar kan vara exempelvis: · För stor organisation för att riktlinjen ska genomsyra hela organisationen · Resursbrist · Kompetensbrist i att göra rätt enligt riktlinjen · Avsaknad av intern styrning för att främja implementering · Annan styrning som motsätter riktlinjen Beskriv i kommentarsfältet vilka eventuella utmaningar ni stött på.	
Har ni input ni vill skicka med angående riktlinjens utformning, innehåll eller kring förutsättningar för följsamhet är ni välkomna att skriva det här:	Generellt upplevs riktlinjen stötta goda processer för inköp och upphandling. Dock kunde det systemstöd som staden tillhandahåller bättre stödja rutinen.